

Handwritten text in a stylized, cursive script, possibly representing a name or a decorative element. The text is written in black ink on a white background.

رساله دکتری رشته: پژوهش هنر

تأثیر گِل درمانی بر کاهش عواطف منفی کودکان دبستانی

فاطمه حسن پور

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا جلالی

استاد مشاور(اول):

دکتر محمد خزایی

استاد مشاور(دوم):

دکتر محمدرضا شعیری

بهمن ۱۳۹۱

بسمه تعالی
تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله دکتری

بدینوسیله گواهی می شود خانم فاطمه حسن پور در تاریخ ۹۱/۱۱/۲۴ از رساله دکتری ۱۸ واحدی خود با عنوان « تأثیر گل درمانی بر کاهش عواطف منفی کودکان دبستانی » دفاع کرده است. اعضای هیات داوران نسخه نهایی این رساله را از نظر فرم و محتوا بررسی کرده و پذیرش آنرا برای دریافت درجه دکتری تخصصی (Ph.D) تأیید می نمایند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر محمد رضا جلالی	استادیار	
۲-استاد مشاور(اول)	دکتر محمد خزانی	دانشیار	
۳-استاد مشاور (دوم)	دکتر محمد رضا شعیری	دانشیار	
۴-استاد ناظر داخلی	دکتر محمود طاووسی	استاد	
۵-استاد ناظر داخلی	دکتر اکبر عالمی	دانشیار	
۶-استاد ناظر خارجی	دکتر محمد علی اصغری مقدم	دانشیار	
۷-استاد ناظر خارجی	دکتر بهنام جلالی	استادیار	
۸-نماینده شورای تحصیلات تکمیلی	دکتر حسنعلی پورمند	استادیار	

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و گرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی یا هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه (رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه (رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تأیید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه، رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (آثاری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه (رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه (رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۳/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۹/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تأیید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینتخاب فاطمه حسین‌پور دانشجوی رشته پژوهش هنر ورودی سال تحصیلی ۱۳۸۷ مقطع دکتری دانشکده هنر و معماری متعهد می‌شوم کلیه نکات مستخرج در آئین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه (رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الذکر به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضاء:
تاریخ:
۹۱/۱۱/۳

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاهدانشی آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شویم:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهند.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کنند:

«کتاب حاضر، حاصل رساله دکتری نگارنده در رشته پژوهش هنر است که در سال ۱۳۹۱ در دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس به اتمام رسیده است. نگارنده: دکتر محمدرضا جلالی، مشاوره: جناب آقای دکتر محمد خزایی و مشاوره: جناب آقای دکتر محمدرضا شعیری از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (بر هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کنند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کنند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب فاطمه حسن پور دانشجوی رشته پژوهش هنر متعلق دکتری

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: فاطمه حسن پور
تاریخ و امضا: ۹۱/۱۱/۳

تقدیم بہ:

ہمہ ی کو دکان معصوم دنیا

ہمسرو پناہ محکم و امید بود نم

مادم سنگ صبوری کہ الفبای زندگی بہ من آموخت

روان پاک پدرم

برادرانم مایہ دلگرمی زندگیم

در انجام این رساله عزیزانی همیشه حامی و کمک کننده بوده‌اند و بر خود لازم می‌دانم مراتب قدردانی خود را از این بزرگواران ابراز نمایم.

با سپاس فراوان از استاد راهنمای فرهیخته ام جناب آقای دکتر جلالی که در طول مدت انجام این پژوهش از رهنمودهای علمی و اخلاقی ایشان بهره‌مند شدم.

بر خود لازم می‌دانم که از دیگر استاد ارجمندم جناب آقای دکتر خزایی، به خاطر راهنمایی‌های شایسته‌شان و نیز اینکه همواره در طول تحصیل راهنمایی‌هایشان یاریگر بوده است تشکر نمایم.

سپاس بی‌کران دارم از استاد گرانقدر و فرهیخته جناب آقای دکتر شعیری، به پاس همه لحظه‌هایی که راهنمایی‌هایشان همراه با دلسوزی روشنگر مسیر پژوهشم بوده است.

همچنین قدردانی خود را نسبت به اساتید عزیزم، جناب آقای دکتر طاووسی، جناب آقای دکتر عالمی و جناب آقای دکتر پورمند، که نه تنها در همه‌ی جلسات با راهنمایی‌های ارزنده‌شان همراهم بوده‌اند، بلکه در طول تحصیل مشوق و همراهم بوده‌اند، ابراز می‌دارم.

از کارکنان اداره پژوهش که همیشه با صبوری کمک کرده‌اند، سرکار خانم اسکندری عزیز که همیشه صبورانه و دلسوزانه یاریم نموده‌اند و خانم غفاری، خانم داوودی و خانم اشراق، با صبر و حوصله برخورد نموده‌اند، بسیار سپاسگزارم.

از کارکنان اداره آموزش که زحماتش بوده‌اند، سرکار خانم رفیعی عزیز، سرکار خانم رضایی مهربان و جناب آقای بازیار و جناب آقای حقیقی.

از همه‌ی دوستان عزیزم که همیشه همراهم بوده‌اند تشکر می‌کنم.

همواره دوست عزیزم مرحومه نیما ورامینی را به یاد دارم که قوت قلبی بود برای پی‌گیری پژوهش درباره‌ی کودکان.

سپاس ویژه خود را برای کادر ریاست و معاونت و همچنین معلمان و دانش آموزان مدرسه نشاط، چوبینه و آشتیانی منطقه ۴ تهران که در اجرای جلسه‌ها همراهم بوده‌اند ابراز می‌دارم.

و در نهایت از همسر عزیزم که با صبوری و مهربانی در این سال‌ها همراهم بوده است، تشکر می‌کنم.

چکیده:

پژوهش حاضر به تعیین تأثیر گِل درمانی بر کاهش اضطراب، افسردگی و پرخاشگری در بین کودکان دبستانی پرداخته است. این پژوهش پیرو طرحی از نوع نیمه تجربی با پیش آزمون، پس آزمون و پی‌گیری، با گروه‌های آزمایش و کنترل است. جامعه‌ی آماری پژوهش در برگیرنده‌ی کودکان دبستانی ۷ تا ۱۲ ساله، مبتلا به نشانه‌های اضطراب، افسردگی و پرخاشگری در شهر تهران بوده است. پس از واریسی اضطراب، افسردگی و پرخاشگری کودکان دبستانی ۷-۱۲ ساله به وسیله خرده مقیاس‌های افسردگی پرسش‌نامه CBCL، گروه‌های کنترل و آزمایش انتخاب شدند. گروه‌های کنترل در انتظار ماندند و گروه‌های آزمایش، تحت مداخله‌های گِل‌درمانی قرار گرفتند. در پایان جلسه‌های گِل‌درمانی، گروه‌های کنترل و آزمایش مجدداً به وسیله خرده مقیاس پرسش‌نامه CBCL ارزیابی شدند. در نهایت حدود ۲ ماه پس از ارزیابی دوم، ارزیابی سوم یعنی پی‌گیری انجام شد و در نهایت داده‌ها براساس تحلیل واریانس تکرار اندازه‌ها (طرح آمیخته بین × درون گروهی) مورد تحلیل قرار گرفتند. F مشاهده شده ناشی از تحلیل نتایج به دست آمده نشان داد گِل‌درمانی توانسته است اضطراب، افسردگی و پرخاشگری کودکان گروه آزمایش را نسبت به گروه کنترل کاهش دهد. این امر در پی‌گیری نیز ثبات مناسبی را دارا بوده است. با توجه به تغییر و کاهش معنادار میزان اضطراب، افسردگی و پرخاشگری کودکان، می‌توان از تأثیر گِل درمانی بر این متغیر در کودکان دبستانی سخن گفت. هر چند پژوهش‌های آتی در گستره‌های سنی متعدّد، بیشتر می‌تواند به تدقیق نتایج یاد شده یاری رساند.

کلید واژگان: گِل درمانی، هنر درمانی، کودکان دبستانی، اضطراب، افسردگی، پرخاشگری

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه
فهرست جدول‌ها.....	و
فهرست نمودارها.....	ط
فصل اول: کلیات پژوهش.....	۱
۱-۱ بیان مسأله	۲
۲-۱ ضرورت پژوهش.....	۷
۳-۱ اهداف پژوهش.....	۸
۴-۱ فرضیه پژوهش.....	۸
۵-۱ روش پژوهش.....	۹
۶-۱ محدودیت‌های پژوهش.....	۹
۷-۱ تعریف نظری و عملیاتی متغیرهای پژوهش.....	۹
۱-۷-۱ اضطراب.....	۹
۲-۷-۱ افسردگی.....	۱۰
۳-۷-۱ پرخاشگری.....	۱۰
۴-۷-۱ هنر درمانی.....	۱۱
۵-۷-۱ گِل درمانی.....	۱۲
فصل دوم: مروری بر پیشینه‌های نظری و عملی پژوهش.....	۱۳
۱-۲ معنای کلی اختلال‌های کودکی.....	۱۴

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
۱-۲-۱ نشانگان های درونی.....	۱۸.....
۱-۲-۲ نشانگان های برونی.....	۱۸.....
۲-۲ اضطراب.....	۱۹.....
۱-۲-۲ اضطراب دوران کودکی.....	۲۱.....
۲-۲-۲ نظریه های اضطراب.....	۲۲.....
۳-۲-۲ روش های درمانگری اضطراب.....	۲۵.....
۳-۲ افسردگی.....	۲۶.....
۱-۳-۲ افسردگی در کودکان.....	۳۰.....
۲-۳-۲ نظریه های افسردگی.....	۳۲.....
۲-۲-۳-۲ روش های درمان گری افسردگی.....	۳۷.....
۴-۲ پرخاشگری.....	۳۸.....
۱-۴-۲ پرخاشگری در کودکان.....	۴۲.....
۲-۴-۲ نظریه های پرخاشگری.....	۴۴.....
۱-۲-۴-۲ روش های درمان پرخاشگری.....	۵۴.....

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
۵-۲ ابزارهای سنجش افسردگی، اضطراب و پرخاشگری در کودکان.....	۵۴.....
۶-۲ تفاوت‌های روش درمانی کودکان با بزرگسالان.....	۵۵.....
۷-۲ هنر درمانی.....	۵۶.....
۱-۷-۲ تاریخچه ی هنر درمانی.....	۵۸.....
۲-۷-۲ نظریه ها و ایده‌های هنر درمانی.....	۶۰.....
۳-۷-۲ مزایای استفاده از هنر در فرایند درمان.....	۶۷.....
۴-۷-۲ هنر درمانی برای کودکان.....	۶۹.....
۵-۷-۲ روند و اشکال هنر درمانی.....	۷۲.....
۸-۲ گِل درمانی.....	۷۲.....
۱-۸-۲ ارزش گِل.....	۷۵.....
۹-۲ مرور پژوهش‌ها.....	۷۶.....
فصل سوّم: فرایند روش‌شناختی پژوهش.....	۸۵.....
۱-۳ طرح پژوهش.....	۸۶.....
۲-۳ آزمودنی‌ها.....	۸۶.....

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
۱-۲-۳ جامعه آماری.....	۸۶.....
۲-۲-۳ نمونه و روش نمونه گیری.....	۸۷.....
۳-۲-۳ معیارهای ورود و خروج.....	۸۷.....
۳-۳ ابزارهای گردآوری اطلاعات.....	۸۸.....
۱-۳-۳ فهرست رفتاری کودک (CBCL).....	۸۸.....
۴-۳ شیوه انجام پژوهش.....	۹۳.....
۱-۴-۳ برنامه جلسه‌های گِل درمانی.....	۹۵.....
۵-۳ شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۹۶.....
فصل چهارم: نتایج پژوهش.....	۹۷.....
۱-۴ مقدمه.....	۹۸.....
۲-۴ نتایج مربوط به مرحله‌ی اول پژوهش.....	۹۸.....
۳-۴ بررسی فرضیه‌های پژوهش.....	۱۰۶.....
۱-۳-۴ فرضیه اول پژوهش.....	۱۰۶.....
۱-۱-۳-۴ نتایج تکمیلی مربوط به فرضیه اول پژوهش.....	۱۱۰.....
۲-۳-۴ فرضیه دوم پژوهش.....	۱۱۳.....
۱-۲-۳-۴ نتایج تکمیلی مربوط به فرضیه دوم پژوهش.....	۱۱۷.....

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
۳-۳-۴ بررسی فرضیه سوّم.....	۱۱۹.....
۱-۳-۳-۴ نتایج تکمیلی مربوط به فرضیه سوّم پژوهش.....	۱۲۴.....
فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری.....	۱۲۸.....
۱-۵ مقدمه.....	۱۲۹.....
۲-۵ خلاصه نتایج.....	۱۳۴.....
۳-۵ بحث و نتایج.....	۱۳۵.....
۴-۵ محدودیت‌های پژوهش.....	۱۴۴.....
۵-۵ پیشنهادهای پژوهش.....	۱۴۵.....
۶-۵ پیشنهاد کاربردی.....	۱۴۶.....
فهرست منابع.....	۱۴۷.....
منابع فارسی.....	۱۴۷.....
منابع لاتین.....	۱۵۴.....
پیوست الف.....	۱۶۴.....
چکیده انگلیسی.....	۱۶۵.....

فهرست جدول‌ها

عنوان.....	صفحه
جدول ۱-۲ فهرست نشانه های بالینی افسردگی.....	۲۹
جدول ۲-۲ تعامل مقوله بندی‌ها در شکل‌گیری انواع پرخاشگری.....	۴۱
جدول ۳-۲ خلاصه‌ای از پژوهش‌ها در زمینه هنر درمانی.....	۷۸
جدول ۱-۴ شاخص‌های توصیفی مربوط به نمرات آزمودنی‌ها در مرحله اول پژوهش در متغیرهای اضطراب، افسردگی و پرخاشگری.....	۹۹
جدول ۲-۴ فراوانی و درصد آزمودنی های جایگزین شده در گروه‌های شش گانه.....	۱۰۰
جدول ۳-۴ شاخص های توصیفی مربوط به سن آزمودنی ها در گروه‌های شش گانه.....	۱۰۰
جدول ۴-۴ فراوانی و درصد پایه تحصیلی کودکان.....	۱۰۱
جدول ۵-۴ فراوانی و درصد دختر و پسر در کل گروه‌ها.....	۱۰۲
جدول ۶-۴ شاخص‌های توصیفی مربوط به سن والدین در دو گروه کنترل و آزمایش در سه گروه مورد بررسی.....	۱۰۲
جدول ۷-۴ فراوانی و درصد مربوط به طبقات سنی پدران و مادران.....	۱۰۳
جدول ۸-۴ میانگین و انحراف استاندارد مربوط به طبقات سنی پدران و مادران.....	۱۰۴
جدول ۹-۴ شاخص‌های توصیفی مربوط به تحصیلات والدین.....	۱۰۴
جدول ۱۰-۴ شاخص‌های توصیفی مربوط به شغل والدین آزمودنی‌ها.....	۱۰۵

فهرست جدول‌ها

عنوان.....	صفحه
جدول ۴-۱۱ آزمون باکس برای گروه اضطراب.....	۱۰۷
جدول ۴-۱۲ آزمون کرویت موجلی برای متغیر اضطراب.....	۱۰۷
جدول ۴-۱۳ آزمون چند متغیره: نتایج اثر درون گروهی و اثر تعامل درون گروهی و بین گروهی بر اساس نمره اضطراب.....	۱۰۸
جدول ۴-۱۴ نتایج اثر درون گروهی، تعامل درون گروهی و بین گروهی و اثر بین گروهی، براساس نمره‌های اضطراب گروه کنترل و آزمایش با توجه به اندازه‌گیری سه-گانه.....	۱۰۹
جدول ۴-۱۵ مقایسه دو گروه آزمایش و کنترل در پیش آزمون، پس آزمون و پی-گیری.....	۱۱۰
جدول ۴-۱۶ نتایج مربوط به t وابسته پیش-پس آزمون، پیش-پی‌گیری و پس آزمون - پی‌گیری به تفکیک در گروه‌های آزمایش و کنترل.....	۱۱۱
جدول ۴-۱۷ نتایج مربوط به مقایسه دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به تفاضل نمره‌های آزمودنی‌ها.....	۱۱۱
جدول ۴-۱۸ آزمون باکس برای گروه افسردگی.....	۱۱۴
جدول ۴-۱۹ آزمون کرویت موجلی برای متغیر افسردگی.....	۱۱۴
جدول ۴-۲۰ آزمون چند متغیره: نتایج اثر درون گروهی و اثر تعامل درون گروهی و بین گروهی بر اساس نمره افسردگی.....	۱۱۵

فهرست جدول‌ها

عنوان.....	صفحه.....
جدول ۴-۲۱ نتایج اثر درون‌گروهی، تعامل درون‌گروهی و بین‌گروهی و اثر بین‌گروهی، براساس نمره‌های افسردگی گروه کنترل و آزمایش با توجه به اندازه‌گیری سه-گانه.....	۱۱۶.....
جدول ۴-۲۲ مقایسه دو گروه آزمایش و کنترل در پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پی‌گیری.....	۱۱۷.....
جدول ۴-۲۳ نتایج مربوط به t وابسته پیش-پس‌آزمون، پیش-پی‌گیری و پس‌آزمون-پی‌گیری به تفکیک در گروه‌های آزمایش و کنترل.....	۱۱۸.....
جدول ۴-۲۴ نتایج مربوط به مقایسه دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به تفاضل نمره‌های آزمودنی‌ها.....	۱۱۸.....
جدول ۴-۲۵ آزمون باکس برای گروه پرخاشگری.....	۱۲۱.....
جدول ۴-۲۶ آزمون کرویت موچلی برای متغیر پرخاشگری.....	۱۲۱.....
جدول ۴-۲۷ آزمون چند متغیره: نتایج اثر درون‌گروهی و اثر تعامل درون‌گروهی و بین‌گروهی بر اساس نمره پرخاشگری.....	۱۲۲.....
جدول ۴-۲۸ نتایج اثر درون‌گروهی، تعامل درون‌گروهی و بین‌گروهی و اثر بین‌گروهی، براساس نمره‌های پرخاشگری گروه کنترل و آزمایش با توجه به اندازه‌گیری سه-گانه.....	۱۲۳.....

فهرست جدول‌ها

عنوان.....	صفحه
جدول ۴-۲۹ مقایسه دو گروه آزمایش و کنترل در پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پی-گیری.....	۱۲۴
جدول ۴-۳۰ نتایج مربوط به t وابسته پیش- پس آزمون، پیش- پی‌گیری و پس آزمون - پی‌گیری به تفکیک در گروه‌های آزمایش و کنترل.....	۱۲۵
جدول ۴-۳۱ نتایج مربوط به مقایسه دو گروه کنترل و آزمایش با توجه به تفاضل نمره‌های آزمودنی‌ها.....	۱۲۵

فهرست نمودارها

عنوان.....	صفحه.....
نمودار ۱-۴ تغییرات نمرات اضطراب دو گروه کنترل و آزمایش در سه مقطع پیش آزمون، پس آزمون و پی گیری.....	۱۱۳.....
نمودار ۲-۴ مقایسه تغییرات نمرات افسردگی دو گروه کنترل و آزمایش در سه مقطع پیش آزمون، پس آزمون و پی گیری.....	۱۲۰.....
نمودار ۳-۴ مقایسه تغییرات نمرات پرخاشگری دو گروه کنترل و آزمایش در سه مقطع پیش آزمون، پس آزمون و پی گیری.....	۱۲۷.....

فصل اوّل

کلیّات پژوهش

۱-۱ بیان مسأله

تمامی متخصصان بهداشت روانی در این باره که سال‌های شکل‌دهنده‌ی ابتدای زندگی انسان را از لحاظ تأثیرگذاری دوره‌های بعد حائز اهمیت است، اتفاق نظر دارند و وجود اختلال در این دوره زندگی را زمینه‌ای مساعد برای رشد ناسازگاری دوره‌های بعدی می‌دانند. برای مثال، وقتی کودکان می‌آموزند رفتار پرخاشگرانه را پیش رو گیرند، پرخاشگر باقی می‌مانند و پرخاشگری درمان نشده، جنبه‌ای ثابت از رفتار آنان می‌شود. از این‌رو، شناسایی اختلال‌های دوران کودکی برای فرد و اجتماع دارای اهمیت است. اگر این اختلال‌ها در دوران رشد کودک بدون درمان رها شوند و به آنها توجهی نشود، ممکن است یادگیری و رشد او را دچار مشکل سازد. چنین کودکانی ممکن است در کسب مهارت‌های اساسی مثل عزت نفس، ارتباط با همسالان، حل تعارض بین فردی و کسب مهارت‌های تحصیلی دچار شکست گردند و به بزرگسالانی دچار مشکل تبدیل شوند (ساراسون و ساراسون^۱، ۱۳۸۳، ۳۱۴-۳۰۵).

کودکان با اختلال رفتاری بخشی از جامعه را تشکیل می‌دهند که در آن میزان شیوع پاره‌ای از اختلال‌ها بیش از یک جامعه‌ی عادی است. اختلال‌های رفتاری در برگزیده‌ی رفتارهایی هستند که دائمی بوده و با سن فرد تناسبی ندارند و منجر به تضاد اجتماعی، نارضایتی و ناشادی فردی و شکست در مدرسه می‌شوند. بسیاری از اختلالات رفتاری، نتیجه‌ی تعامل کودک با محیط اطراف وی است و باید ریشه‌های آن را در رابطه با بافت خانواده، همسالان، مدرسه، خانه و جامعه مورد بررسی قرار داد. معمولاً کودکان با اختلال‌های رفتاری، نسبت به نظر معلمان و مدرسه بی‌تفاوت، نسبت به ادامه

^۱ - Sarason, G.